

Tästä se lähtee

Liberan kahden miljardin euron leikkauslista puolueiden vapaaseen käyttöön

Harva se päivä saamme lukea lehdistä eri tahojen esittämiä madonlukuja valtiontalouden epätasapainosta ja vetoimuksia aloittaa sopeutustoimet. Menojen leikkaustarve on välitön, mutta sentään ongelman olemassaolosta ollaan tietoisia. Ratkaisun tiellä ovat kuitenkin samat poliitikot ja puolueet, jotka ovat olleet jo 15 vuoden ajan kykenemättömiä sovittamaan yhteen valtion tuloja ja menoja.

MENOLISÄYKSET omille eturyhmille on aina helpompi päätös kuin kivuliaat sopeutustoimet. Vaikuttaakin siltä, että kansanedustajat ovat unohtaneet yhden heidän päätehtävistään olevan verorahojen tehokkaan käytön varmistaminen hyvinvoinnin lisäämiseksi. Tämän vuoksi ja riippumattomana kansalaisyhteiskunnallisena toimijana Ajatuspaja Libera tarjoaa auttavaa kättä.

Poliittisen konsensuksen saavuttamiseksi pyrimme alusta lähtien tunnistamaan mahdollisimman epäkontroversiaaleja ja helppoja leikkauskohteita, joiden ei pitäisi kuulua – ainakaan tässä mittakaavassa – valtion tehtäviin tai joiden poistamista tutkimustulokset suosittavat. Kun toimet kohdistetaan tämänkaltaisiin ylimääräisiin menoihin, ei valtion ydintehtävistä tarvitse leikata.

Esitämme yhdeksää, yhteensä noin kahden miljardin euron arvoista sopeutustoimea valtion menoihin vextrattuna vuoden 2023 budjettiin. Tämä luku on todellisuudessa vain 2,5 % valtion budjetista tai neljäsosa valtiovarainministeriön laskemasta rakenteellisesta alijäämästä. Se on kuitenkin hyvä alku kohti valtiontalouden pysyvää tasapainoa.

Kaikki esittämämme laskelmat ovat vahvistettu meistä riippumattomista lähteistä.

1. Kotihoidon tuen lopettaminen

PERUSTELUT: Nykymuodossaan kotihoidon tuki toimii lähinnä loukkuna yksilöille, aivan erityisesti maahanmuuttajanaisille. Muissa Pohjoismaissa ei kotihoidon tukea ole, paitsi Tanskassa erittäin rajallisessa muodossa. Jäntin työryhmän laskelmien (2021) mukaan tuen poistamisella voitaisiin lisätä pitkällä aikavälillä naisten työllisyyttä noin 10 000 hengellä.

→ **VAIKUTUS:** 250 miljoonaa euroa

2. Monopoliin ja muiden markkinahäiriöiden purku

PERUSTELUT: Veikkauksen ja Alkon monopoleille sekä apteekkitoiminnan rajoituksille ei ole kestäviä perusteluja. Markkinahäiriöiden purkamisista saadaan merkittävät säästöt.

VEIKKAUKSEN monopolin purulla saadaan välittömästi tuloja lisensseistä Ruotsin mallin mukaisesti. Kuvaavaa on, että viime elokuussa Veikkaus itsekin ehdotti lisenssijärjestelmään siirtymistä.

→ **VAIKUTUS:** 150 miljoonaa euroa

ALKON monopoli ei vähennä alkoholihaittoja ja aiheuttaa hyvinvointitappiota olemalla kilpailun puutteen johdosta tehoton jopa muihin alkoholimonopoleihin vertailtuna. Arviot vuosittaisesta hyödystä liikkuvat 50–150 miljoonan välillä.

→ **VAIKUTUS:** Noin 100 miljoonaa euroa

APTEEKKITOIMINTA tulee vapauttaa. Reseptilääkkeet ovat Suomessa 18 % kalliimpia kuin Norjassa ja 5 % kalliimpia kuin Ruotsissa, joissa molemmissa kilpailu on vapautettu. Jos meillä olisi käytössä jonkun muun Pohjoismaan hinnoittelujärjestelmä ja alv-kanta sekä tukkuhinnat pysyisivät samoina, avohuollon lääkekustannukset olisivat noin 184–244 miljoonaa alhaisemmat vuosittain. Myös potilaiden omavastuumenot olisivat selvästi alemmat.

Kasvavaa markkinaa ei tule rajata harvalukuisen joukon etuoikeudeksi. Kilpailun puutteen mak-saa lopulta suurilta osin valtio, kela-korvausten kautta.

→ **VAIKUTUS:** Noin 200 miljoonaa euroa

3. Yritystukien vähentäminen

PERUSTELUT: Erityisesti niin sanotut säilyttävät yritystuet ovat merkittävä valtion kuluerä eivätkä ne suurimmassa osassa tapauksia palvele mitään järjestelmällistä tarkoitusta. Mm. VTV on ehdottanut yritystukien kriittistä läpikäymistä. Esitämmekin seuraavia muutoksia yritystukiin:

Viihdemerenkulun miehistötuen rajoittaminen

TYÖNANTAJILLE korvataan aluksilla työskentelevien verot ja sosiaaliturvamaksut. Ratkaisuun päädyttiin aikanaan keinotekoisella huoltovarmuus-perustelulla. Tosiasiassa tuet valuvat lähinnä risteilymatkojen hintasubventointiin. Säilytetään ainoastaan rahtiliikenteen huoltovarmuus-osuus.

→ **VAIKUTUS:** 77 miljoonaa euroa

Business Finland Venture Capital Oy:n sijoituspääoman leikkaus

BFVC sijoittaa pääomarahastoihin, jotka sijoittavat aloitteleviin kasvuhakuisiin ja kansainvälistyviin yrityksiin. Ei ole valtion tehtävä pyrkiä valikoimaan voittajia eikä valtion tule ylipäätään tehdä sijoitustoimintaa velkarahalla. Leikataan pois kaikki, mikä ei ole sidoksissa EU-rahoitukseen.

→ **VAIKUTUS:** 20 miljoonaa euroa

Turveyrittäjien avustamisen lakkauttaminen

TURPEEN energiakäytön vähentyessä alan yritykset ovat ajautuneet asemaan, jossa turvealalla ei ole aiemmassa laajuudessa liiketoimintaedellytyksiä. Valtion ei tule tekohengittää kannattamatonta liiketoimintaa velkarahalla, mikä on vieläpä ristiriidassa ympäristötavoitteiden kanssa. Lakkautetaan avustus.

→ **VAIKUTUS:** 30,5 miljoonaa euroa

Palkkatuen reformi

PALKKATUKIMENOT ovat nousseet jo yli 100 miljoonaan euroon vuodessa. Tuen alkuperäinen idea oli hyvä, mutta nykymuodossaan järjestely on tehoton. Esitämme reformia, jossa palkkatuki säilytetään ainoastaan erityisryhmien osalta sekä tapauksissa, joissa siitä on todennettua hyötyä. Älykkäämpää palkkatukea on palkkaamisen helpottaminen ja kustannusten alentaminen.

→ **VAIKUTUS:** Noin 70 miljoonaa euroa

Puuntuotannon tuen lakkauttaminen

VALTIO jakaa vuosittain rahaa yksityismetsissä tehtäviin metsänhoito- ja perusparannustöihin. Kyseessä on perusteeton tulonsiirto metsänomistajille, joka tulee lakkauttaa.

→ **VAIKUTUS:** Noin 57 miljoonaa euroa

Yritystuet yhteensä: 254,5 miljoonaa euroa

4. Ansiosidonnaisuuden porrastus ja lyhennys

PERUSTELUT: Työmarkkinoiden toimivuuden ja tuottavuuden näkökulmasta on perusteltua, että työttömäksi tulleilla on taloudelliset mahdollisuudet hakea osaamiseensa sopivaa työtä kohtuullisen ajan. Nykyjärjestelmä on kuitenkin verrokkimaihin nähden aivan liian pitkäkestoinen ja sisältää vakavia kannustinloukkuja. Kolmen vuoden työskentelyllä voi ansiopäivärahaa nostaa peräti 400 päivää. Esimerkiksi Ruotsissa päivärahan kesto on sekä lyhyempi että porrastettu.

Ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa tulee EK:n mallin mukaan uudistaa siten, että tuki on 5 % nykyistä suurempi työttömyyden alussa, alentuen 10 % työttömyyden kestänytä 3 ja 6 kuukautta. 59 % kansasta kannattaa porrastusta. Työssäolo- ja paluuehto tulee palauttaa 12 kuukauteen.

Työttömyyspäivärahan enimmäiskesto tulee lyhentää EK:n ehdotusta enemmän, 200 päivällä (eli 200 tai 100 päivään riippuen aiemmasta työssäoloajasta) ja ansiosidonnaisuus tulee myös euroistaa hallituksen esittämällä (mutta lopulta ei edistetyllä) tavalla.

→ **VAIKUTUS:** 500 miljoonaa euroa

5. Kansalaistoiminnan tuen uudelleenarviointi

PERUSTELUT: Valtio jakaa vuosittain lähes neljä miljardia euroa erilaisia valtionavustuksia ja kansalaistoiminnan tukia, joista lähes miljardi johtuu Veikkauksen tuloutuksista. Tämä suora yhteys on katkaistu, mutta rahojen jakamisesta entiseen malliin tehtiin parlamentaarinen sopimus. Sopimus on kuitenkin ajalta ennen kuin julkinen taloustilanne heikkeni merkittävästi.

Esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ja opetus- ja kulttuuriministeriö jakoivat vuonna 2021 tukia yhteensä 98 miljoonan euron edestä muun muassa hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen, raviurheilun tukemiseen, maaseudun kehittämiseen, porotalouden edistämiseen, valtionapua maaseudun elinkeinojen kehittämiseen, Maaseudun terveys- ja lomahuolto ry:lle, Hyvinvointilomat ry:lle, Soste ry:lle, Solaris-lomat ry:lle, Kukunori ry:lle, Keski-Suomen yhteisöjen tuki ry:lle, Suomen ASH ry:lle, Baltic Region ry:lle, Työväen urheiluliitolle, Suomi-Venäjä-seuralle sekä Suomen liikunnan ammattilaisille.

Tämänkaltainen rahankäyttö ei voi kuulua valtion ydintehtäviin. Kaikki järjestöavustukset tulee koota yhteen siten, että valtion tukemalle kansalaistoiminnalle tehdään uusi läpinäkyvä ja oikeudenmukainen kriteeristö. Jatkossa tukia tulee myöntää ainoastaan niille, joiden toiminta aidosti ja tehokkaasti täydentää markkinoiden tai julkisen sektorin toimintaa.

Tätä odotellessa esitämme välitöntä 50 % leikkausta lueteltuihin avustuksiin.

→ **VAIKUTUS:** 49 miljoonaa euroa

6. Maatalouden lomitustukien lopettaminen

PERUSTELUT: Maataloustuet ovat merkittävä valtion menoerä ja nykyinen mittakaava ei ole perusteltavissa omavaraisuuden tai ruokaturvan kannalta. Eurostatin (2010) tilastojen mukaan Suomen maataloustuotannon arvosta oli tukia noin 59 %, EU:n keskiarvon ollessa 16 %. Tehokas yksittäinen säästökohde olisi seurata Ruotsin päätöstä vuodelta 1999 ja poistaa valtion rahoittamat lomitustuet. Ruotsissa on koko 2000-luvun yksityiset yritykset tai yhdistykset tarjonneet lomituspua maksua vastaan.

→ **VAIKUTUS:** 126,5 miljoonaa euroa

7. Yleishyödyllisten yhteisöt verolle

PERUSTELUT: Etujärjestöt, mukaan lukien kaikki työmarkkinajärjestöt ja ajatuspajat, tulee poistaa yleishyödyllisyyden piiristä ja niiden sijoitus- ja muuta toimintaa tulee verottaa aivan kuten muitakin verosubjekteja. Toiminnalliset tai apurahasäätiöt (ja vastaavat rahastot ja yhdistykset) rajataan muutoksen ulkopuolelle. Hieman samankaltaisen esityksen on tehnyt SDP vuonna 2018.

→ **VAIKUTUS:** 50 miljoonaa euroa

8. Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähentämisoikeuden poisto

PERUSTELUT: Jokaisella on oikeus kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen, kunhan maksaa tästä koituvat kulut itse. Näin on muiden yhdistysten kohdalla, mutta työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennysoikeus tarkoittaa, että ne toimivat valtion tuella.

Nykyjärjestelmä katsoo ay-liikkeen jäsenmaksun tulonhankintamenoksi, vaikka ay-liikkeet tekevät paljon muutakin toimintaa, veronmaksajien rahoilla. Vastaavasti myös työnantajapuolen vähennysoikeus tulee samalla poistaa. Näin tehtiin Ruotsissa osana laajempia rakenteellisia uudistuksia vuonna 2008.

→ **VAIKUTUS:** 210 miljoonaa euroa

9. YLE:n budjetin pienentäminen

PERUSTELUT: Ylellä on tärkeä ydintehtävä. On perusteltua, että on olemassa ei-kaupallinen valtionmedia, jota esimerkiksi ulkomainen vaikuttaja ei saisi rahalla kaapattua äänitorvekseen.

Yhteisiä verorahoja käyttäessä pitää kuitenkin olla erityisen vastuullinen rahankäyttäjä. Ylen strategian mukaan se painottaa toiminnassaan tehokkuutta ja vastuullisuutta, mikä ei ole toteutunut tällä vuosituhannella kun menot ovat kasvaneet indeksikorotusten ansiosta noin 5 % vuosivauhtia. Tämä ei ole millään lailla kestävää verrattuna esim. Suomen talouskasvuun.

Lasketaan YLE:n budjetti Ruotsin Yleisradion (SVT, SR ja UR yhteenlaskettuina) tasoa vastaavaksi asukaslukuun suhteutettuna.

→ **VAIKUTUS:** 130 miljoonaa euroa

Kaikki yhteensä: 2 020 miljoonaa euroa

Tärkeimmät lähteet

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163207/TEM_2021_40.pdf?sequence=1&isAllowed=y

https://ek.fi/wp-content/uploads/EK_Tyon-vuoro-WEB.pdf-nettiversio.pdf

<https://www.libera.fi/julkaisut/ajatuspaja-liberan-varjokehys-miten-palata-pohjoismaaksi/>

<https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2020-kkv-selvityksia-5-2020-apteekkimarkkinoiden-kehittaminen.pdf>

<https://tutkibudjettia.fi/menolajittelu/2/4>

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5721265/KS-CD-10-220-EN.PDF.pdf/e47b231c-c411-4d4e-8cd6-e0257be4f2e6?t=1414775246000>